

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไปที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:1)

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบันนับเป็นสิ่งยากยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ทั้งสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วไป โดยเฉพาะชาวชนบท ซึ่งด้อยโอกาสในทุกๆ ด้าน แม้กระทั่งโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ดังที่ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2539:40) ได้กล่าวว่า ปัจจัยต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชนบทไทยนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาดำเนินความรู้อย่างต่ำ ขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีให้แก่ตนเอง ขาดเป้าหมายที่ดีของชีวิต และได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า รัฐจะต้องขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านหลักสูตร ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รัฐบาลปัจจุบันมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงทุกกลุ่ม เพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง โดยจะดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาต่อเนื่อง 12 ปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดย

ไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:2)

งานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และสังคมไทย โดยจัดให้แก่กลุ่มนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้และประสบการณ์ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อที่จะให้นักเรียนได้มีความรู้ คู่คุณธรรม และทักษะในการประกอบอาชีพเป็นอย่างดี จากผลการประเมินโครงการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีปัญหาในด้านการเรียนการสอน ดังนี้ คือ การจัดครูเข้าสอนส่วนใหญ่ไม่ตรงตามวิชาเอกและวิชาชีพ ครูรับภาระการสอนหลายวิชา รวมทั้งมีภาระงานนอกเหนืองานสอนมาก ขาดประสบการณ์ในการสอน ยังไม่มีความเข้าใจ เรื่องหลักสูตรอย่างชัดเจน ขาดแคลนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ การเรียนการสอนวิชาชีพส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามหลักการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534:56-69) และจากรายงานวิจัยทางการศึกษาของกองวิจัยทางวิชาการ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2535:25-26) สรุปปัญหาของการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. หลักสูตรและการใช้หลักสูตร เอกสารหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรได้รับไม่ครบบุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นน้อย หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือสำหรับใช้ค้นคว้าที่โรงเรียนได้รับแจกไม่ตรงกับหลักสูตร นักเรียนได้รับหนังสือเรียนไม่ครบทุกคนและได้รับล่าช้า
2. ด้านผู้สอน ไม่สามารถจัดให้ผู้สอนได้สอนตรงกับวิชาเอกที่ได้เล่าเรียนมา ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนน้อย ขาดแคลนบุคลากรที่โรงเรียนได้รับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
3. เทคนิควิธีสอนและการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนมีประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอนน้อย ขาดสื่อและอุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน
4. การจัดทำแผนการสอน ผู้สอนไม่สนใจในการจัดทำแผนการสอน ผู้สอนมีความเข้าใจในการจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการน้อย ขาดคู่มือครูและเอกสารการสอน

5. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์งบประมาณที่จะใช้จัดทำสื่อมีจำนวนจำกัด ผู้สอนมีความเข้าใจในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนน้อย

6. การวัดและประเมินผล ผู้สอนไม่ทราบเทคนิควิธีการในการสร้างแบบทดสอบที่ดี

7. การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ขาดบุคลากรที่จบการศึกษาด้านแนะแนวโดยตรงและขาดเอกสารที่สามารถใช้เป็นคู่มือในการแนะแนว

8. การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ขาดบุคลากรที่จะให้คำแนะนำในด้านการทำวิจัย ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยน้อยและขาดเอกสารที่สามารถใช้เป็นคู่มือในการทำวิจัย

ในการบริหารงานในโรงเรียนนั้น การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดหมายหลักของโรงเรียนและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนอยู่ที่งานวิชาการ ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ กิตติมา ปวีติติก (2532:47) ที่กล่าวว่างานบริหารวิชาการเป็นงานที่สำคัญยิ่ง เพราะงานวิชาการช่วยพัฒนาสติปัญญา ความนึกคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีคุณค่าในสังคม ดังนั้นงานวิชาการจึงถือได้ว่าเป็นงานสำคัญอันหนึ่งของการบริหารการศึกษา และอุทัย บุญประเสริฐ (2532 :219) ได้ยืนยันว่า 'ค่า' ใหญ่ของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่พิสูจน์ความสำเร็จของสถานศึกษาหรือวัดกันหนึ่งความสำเร็จของสถานศึกษาคือเด็กที่เป็นผลผลิตของ โรงเรียนมีคุณภาพและคุณภาพชีวิตตามที่หลักสูตรกำหนด คือมีผลสำเร็จทางด้านการเรียนสูงหรือเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้ง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543:141) กล่าวว่า การบริหารงานในสถานศึกษา จะดำเนินไปด้วยดีต้องอาศัยบุคลากรในสถานศึกษาและภารกิจหลักของสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนซึ่งครูเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ครูจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการบริหารงานวิชาการจนมีคำกล่าวที่ว่า ไม่มีครู ไม่มีโรงเรียน

อนึ่ง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ส่วนมากเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง ทุรกันดารห่างไกล นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา มีปัญหาด้านภาษาในการสื่อสาร ขาดครูที่ชำนาญในสาขาวิชาเอกและวิชาชีพ การจัดครูเข้าสอนไม่ตรงกับวิชาเอก หรือความถนัด ขาดประสบการณ์ในการสอน และยังไม่มีความเข้าใจเรื่องหลักสูตรอย่างชัดเจน ขาดแคลนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ครูมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบ งานอื่นมาก นอกเหนือจากงานสอน ไม่มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

รวมทั้งมีบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายครูบ่อย เพราะครูส่วนมากไม่ใช่คนในพื้นที่ ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงกับคุณภาพการศึกษา

โดยสภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ส่วนมากตั้งอยู่ในพื้นที่สูง ทุรกันดารห่างไกล บริบทแวดล้อมและศักยภาพอาจจะมีความพร้อมน้อยแต่เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและเปิดโอกาสให้เยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูง ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน จึงถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการบริหารงานวิชาการท่ามกลางสภาพความขาดแคลนแทบทุกด้าน ด้วยสติปัญญา ความรู้ ความสามารถและความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ครูวิชาการ และครูผู้สอน มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่แม่ฮ่องสอน เขต 2 อย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูวิชาการและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูวิชาการและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามความคิดเห็นของครูวิชาการและครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูวิชาการและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบตามความพึงพอใจของครูวิชาการและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูวิชาการและครูผู้สอนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงแก้ไขการบริหารวิชาการ ตลอดจนนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูวิชาการและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ซึ่งจำแนกได้ดังนี้
  - 1.1 ด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร
  - 1.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 1.3 ด้านการจัดกิจกรรมห้องสมุด
  - 1.4 ด้านการนิเทศภายใน
  - 1.5 ด้านการวัดและประเมินผล

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ในการศึกษาคือ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 ซึ่งครอบคลุม 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอสบเมย

3. ตัวแปร

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในที่นี้จำแนกเป็นครูวิชาการและครูผู้สอน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูวิชาการและครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 260 คน จำแนกเป็นครูวิชาการ จำนวน 36 คน และครูผู้สอน จำนวน 224 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูวิชาการและครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 170 คน จำแนกเป็นครูวิชาการ จำนวน 24 คน และครูผู้สอน จำนวน 146 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มการสุ่มอย่างง่ายแบบ (Simple Random Sampling) ขั้นสุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกันการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น และเจตคติทางด้านบวกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีต่องานในหน้าที่ที่เขารับผิดชอบ

งานวิชาการ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานของครูวิชาการและครูผู้สอนที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. หลักสูตรและการใช้หลักสูตร
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การจัดกิจกรรมห้องสมุด
4. การนิเทศภายใน
5. การวัดและประเมินผล

ครูวิชาการ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
ในโรงเรียนเพื่อการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ครูผู้สอน หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ทำการสอนตั้งแต่
ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐาน ดังนี้ คือ ครูวิชาการและครูผู้สอนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับ
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน
เขต 2 แตกต่างกัน